

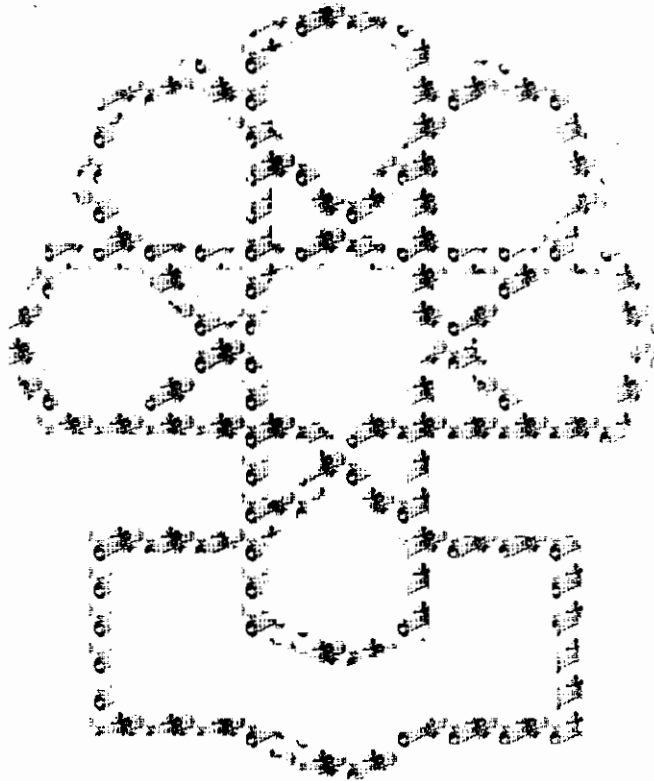

۴۱۲۶

بررسی امکان تحقق درآمدهای مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸

با استفاده از الگوی کلان اقتصادسنجی

درباره لایحه بودجه ۷۸ - شماره (۲۳)

معاونت پژوهشی

آذر ۱۳۷۷

کار: دفتر بررسی‌های اقتصادی

کد گزارش: ۱۶۰۴۱۲۶

شماره: ۱۸۸۸

تاریخ: ۱۲ / ۱ / ۷۷

بسمه تعالی

بررسی امکان تحقق درآمدهای مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸
با استفاده از یک الگوی کلان اقتصادسنجی
درباره لایحه بودجه ۷۸ - شماره (۲۳)

کد گزارش: ۱۶۰۴۱۲۶

فهرست مطالب

- ۱- مقدمه ۲
- ۲- بررسی میزان تحقق درآمدهای مالیاتی ۲
 - ۱-۲- مالیات بر شرکت‌ها ۲
 - ۲-۲- مالیات بر درآمد ۳
 - ۳-۲- مالیات بر ثروت ۳
 - ۴-۲- مالیات بر واردات ۳
 - ۵-۲- مالیات بر مصرف و فروش ۳
 - ۶-۲- کل درآمدهای مالیاتی ۴
- ۳- بررسی میزان تحقق درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز ۴
- ۴- بررسی میزان تحقق درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت ۵
- ۵- بررسی میزان تحقق درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا ۶
- ۶- بررسی میزان تحقق درآمد حق بیمه، کمک‌های دریافتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه ۷
- ۷- بررسی میزان تحقق درآمد اصل و بهره وام‌ها و سود حاصل از سرمایه‌گذاری دولت در داخل و خارج از کشور ۷
- ۸- بررسی میزان تحقق کل درآمدها ۸
- ۹- بررسی میزان تحقق هزینه‌های بودجه عمومی ۸

در این مقاله با استفاده از یک الگوی کلان اقتصاد سنجی امکان تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این بررسی اجزای درآمدها برحسب بخش و بخش درآمدهای مالیاتی بر حسب بند مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت. در این مقاله در کنار ارائه نتایج حاصل از برآورد الگوی کلان، تحلیل‌های کارشناسی از اقلام مهم درآمدی نیز ارائه می‌گردد. پس از بحث پیرامون میزان تحقق درآمدها، با فرض تحقق هزینه‌های جاری در حد ارقام پیشنهاد شده و الزام دولت به رعایت کسری بودجه در حد صفر در مورد وجوه باقی مانده برای بودجه عمرانی مطالبی ارائه خواهد شد. شایان ذکر است که در این مقاله ارقام پیش‌بینی شده توسط الگوی کلان ارائه می‌گردد. مشخصات الگو، روابط و متغیرهای موجود در آن در مقاله دیگری ارائه خواهد شد. مجموعه ارقام مورد استناد در این گزارش در جدول شماره ۱ پیوست درج شده است.

۲- بررسی میزان تحقق درآمدهای مالیاتی

۲-۱- مالیات بر شرکت‌ها

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ مالیات بر شرکت‌ها معادل ۱۱,۳۵۴ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که مالیات بر شرکت‌ها که در سال ۱۳۷۶ معادل ۶,۸۵۸ میلیارد ریال بوده است در سال ۱۳۷۷ به حدود ۷,۶۶۵ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۸,۷۴۷ میلیارد ریال بالغ خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق مالیات بر شرکت‌ها در سال ۱۳۷۸ در حدود ۷۷ درصد برآورد می‌شود.

شایان ذکر است که شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به موجب اصلاحیه بودجه سال ۱۳۷۷ و تبصره ۲ لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ موظف شده‌اند که بخشی از «هزینه عملیات جاری» و «منابع» خود را به خزانه واریز کنند. نظر به این که قرار است که این وجوه جزء هزینه‌های قابل قبول از نظر مالیاتی محسوب شوند، در واقع مکانیسم پیش‌بینی شده در اصلاحیه بودجه سال ۱۳۷۷ و تبصره ۲ لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ باعث می‌شود که مالیات سال‌های آتی شرکت‌های دولتی کاهش یابد. به عبارت دیگر وجوهی که از این طریق دریافت می‌شود در واقع بخشی از مالیات سال‌های آتی است که شرکت‌ها پیش از موعد مقرر آن را پرداخت می‌کنند. بدون شک، رویه جدید اخذ وجه از شرکت‌های دولتی، مشکلات مالی قابل توجهی برای آنها ایجاد خواهد کرد.

نکته دیگری که در مورد مالیات بر شرکت‌ها وجود دارد این است که شرکت‌ها معمولاً با یکی دو سال تأخیر مالیات‌های خود را پرداخت می‌کنند. بنابراین بخش قابل توجهی از رشد مالیات بر شرکت‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ مربوط به عملکرد یک تا دو سال قبل آنان است که در آن زمان اقتصاد کشور در وضعیت بهتری قرار داشته است. نظر به این که در سال آینده امکان دارد شرکت‌ها به دلیل وضعیت نامساعد اقتصادی با بحران مالی مواجه شوند، نمی‌توان انتظار داشت که مالیات بر شرکت‌ها در حد پیش‌بینی شده تحقق یابد. بنابراین در مجموع برآورد مالیات بر شرکت‌ها واقع بینانه نیست و در عمل احتمال دارد که بخشی از آن

تحقق پیدا نکند.

۲-۲- مالیات بر درآمد

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ مالیات بر درآمد معادل ۵,۲۵۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که مالیات بر درآمد که در سال ۱۳۷۶ معادل ۳,۴۸۵ میلیارد ریال بوده است، در سال ۱۳۷۷ به حدود ۴,۳۱۰ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۵,۶۴۷ میلیارد ریال بالغ خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق مالیات بر درآمد در سال ۱۳۷۸ در حدود ۱۰۸ درصد برآورد می‌شود. ارقام فوق نشان می‌دهند که میزان مالیات بر درآمد پیش‌بینی شده در لایحه اندکی کمتر از رقمی است که در عمل به دست خواهد آمد.

۳-۲- مالیات بر ثروت

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ مالیات بر ثروت معادل ۹۹۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که مالیات بر ثروت که در سال ۱۳۷۶ معادل ۷۱۱ میلیارد ریال بوده است در سال ۱۳۷۷ به حدود ۸۶۲ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۱,۰۵۵ میلیارد ریال بالغ خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق مالیات بر ثروت در سال ۱۳۷۸ در حدود ۱۰۷ درصد برآورد می‌شود. ارقام فوق نشان می‌دهند که میزان مالیات بر ثروت پیش‌بینی شده در لایحه نیز کمتر از رقمی است که در عمل به دست خواهد آمد.

۴-۲- مالیات بر واردات

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ مالیات بر واردات معادل ۶۷۰۵ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که مالیات بر واردات که در سال ۱۳۷۶ معادل ۴,۲۸۹ میلیارد ریال بوده است در سال ۱۳۷۷ به حدود ۴,۲۳۸ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۴,۰۴۵ میلیارد ریال بالغ خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق مالیات بر واردات در سال ۱۳۷۸ در حدود ۶۰ درصد برآورد می‌شود. ارقام فوق نشان می‌دهند که میزان مالیات بر واردات پیش‌بینی شده در لایحه به مراتب زیاده‌تر از رقمی است که در عمل به دست خواهد آمد. در سال آینده باتوجه به احتمال کاهش درآمدهای ارزی و اختصاص بخشی از درآمدهای ارزی به امر پرداخت دیون سال‌های گذشته انتظار می‌رود که واردات به شدت کاهش یابد. بدیهی است که در این شرایط مالیات بر واردات نیز کاهش خواهد یافت.

۵-۲- مالیات بر مصرف و فروش

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ مالیات بر مصرف و فروش معادل ۴,۴۹۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که مالیات بر مصرف و فروش که در سال ۱۳۷۶ معادل ۲,۰۰۲ میلیارد ریال بوده است، در سال ۱۳۷۷ به حدود ۲,۷۳۰ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۳,۱۰۷ میلیارد ریال بالغ خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق مالیات بر مصرف و فروش در سال ۱۳۷۸ در حدود ۶۹ درصد برآورد می‌شود. ارقام فوق نشان می‌دهند که میزان مالیات بر مصرف و

فروش پیش‌بینی شده در لایحه نیز به مراتب زیاده‌تر از رقمی است که در عمل به دست خواهد آمد. نگاهی به اجزای مالیات بر مصرف و فروش در لایحه بودجه پیشنهادی دولت برای سال ۱۳۷۸ نشان می‌دهد که رشد مالیات بر مصرف و فروش در لایحه دولت عمدتاً مربوط به مالیات پیشنهادی دولت برای سیگار وارداتی و مالیات مقطوع اتومبیل است. در سال آینده دولت در نظر دارد که از هر نخ سیگار وارداتی ۶۰ ریال مالیات دریافت کند. کل درآمد حاصل از مالیات بر سیگار وارداتی ۱۰۰۰ میلیارد ریال برآورد شده است. از تقسیم رقم اخیر بر مالیات هر نخ سیگار مشخص می‌شود که در سال آینده دولت قصد دارد ۱۶/۷ میلیارد نخ سیگار به کشور وارد کند. بار ارزی واردات این میزان سیگار در حدود ۴۰۰ میلیون دلار برآورد می‌گردد که رقم در خور توجهی است. با توجه به مطالب یاد شده به نظر می‌رسد که تأمین ارز مورد نیاز برای واردات این حجم سیگار عملی نباشد.

۲-۶- کل درآمدهای مالیاتی

در مجموع مدل مورد استفاده کل درآمدهای مالیاتی کشور را برای سال ۱۳۷۷ معادل ۱۹,۸۰۶ میلیارد ریال و برای سال ۱۳۷۸ معادل ۲۲,۶۰۲ میلیارد ریال پیش‌بینی می‌کند. از مقایسه پیش‌بینی مدل با پیشنهاد دولت مشخص می‌شود که در مجموع در سال ۱۳۷۸ در حدود ۷۹ درصد از درآمدهای مالیاتی پیشنهاد شده تحقق می‌یابد. شایان ذکر است که برآوردهای ارائه شده برای سال آینده با فرض تداوم سیاست‌های پولی دولت در سال جاری صورت گرفته است. در صورتی که دولت در عمل از این سیاست پیروی نکند، در اثر رشد سریع‌تر حجم پول و بروز تورم، ارزش اسمی مالیات‌ها نیز افزایش خواهند یافت.

۳- بررسی میزان تحقق درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز

در لایحه بودجه، درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز ۲۱,۱۴۸ میلیارد ریال تعیین شده که ۱۸,۵۷۲ میلیارد ریال آن مربوط به صادرات نفت خام و بقیه مربوط به صادرات نفت کوره و سایر فرآورده‌ها است. به منظور بررسی میزان تحقق درآمدهای نفتی مبنای محاسبه این گروه از درآمدها را بررسی می‌کنیم. در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ قیمت نفت خام برای هر بشکه ۱۱/۸ دلار و متوسط صادرات روزانه نفت خام ۲ میلیون و ۴۶۴ هزار بشکه در نظر گرفته شده است. بررسی‌های موجود نشان می‌دهند که در حال حاضر مازاد عرضه قابل توجهی در بازار نفت وجود دارد که قیمت آن را در بازارهای جهانی کاهش داده است. بنابراین تولیدکنندگان نفت عضو اوپک ناچار هستند که یا کاهش قیمت را بپذیرند یا از سهم کنونی خود در بازار چشم‌پوشی کرده و به سهم کمتری از بازار اکتفا کنند.

به هر حال اگر تقاضا برای نفت در سال آینده با تحولات ناگهانی مواجه نشود تولیدکنندگان نفت یا شاهد پایین‌ماندن قیمت محصول خود خواهند بود یا ناچارند که تولید نفت را کاهش بدهند که نتیجه هر دو گزینه نزول درآمدهای نفتی برای تولیدکنندگان است. البته تجربه گذشته و شواهد موجود نشان می‌دهند که حتی اگر تولیدکنندگان نفت به ظاهر برای کاهش تولید موافقت کنند باز هم در عمل از توافق‌های به عمل آمده پیروی نمی‌کنند و در عمل قیمت نفت کاهش خواهد یافت.

بر اساس شرایط حاکم بر بازار نفت و شواهد موجود به نظر می‌رسد که در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ هم

قیمت نفت خام و هم قیمت نفت کوره صادراتی به صورت خوش بینانه‌ای برآورد شده است. اگر متوسط قیمت نفت در سال آینده به حدود ۱۰ دلار کاهش یابد (که البته در شرایط حاضر باز هم قیمت خوش بینانه‌ای محسوب می‌شود)، در این صورت میزان درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام و نفت کوره به حدود ۱۰ میلیارد و ۲۴۱ میلیون دلار یا ۱۷,۹۲۲ میلیارد ریال کاهش خواهد یافت. بنابراین میزان تحقق درآمدهای نفتی در سال آینده حداکثر به حدود ۸۵ درصد رقم پیشنهادی دولت خواهد رسید.

شایان ذکر است که به موجب قانون برنامه دوم توسعه قرار است که در سال ۱۳۷۸ معادل ریالی ۱ میلیارد و ۶۴۲ میلیون دلار از درآمدهای نفتی برای کاهش تعهدات خارجی و تنظیم جریان ریالی مربوط به آن در اختیار بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد. براساس ارقام مندرج در تبصره ۲۹ لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ و رقم مندرج در ردیف ۷۰۱۲۱۲ اعتبارات متفرقه مشخص می‌شود که در سال آینده به جای رقم مذکور فقط معادل ریالی ۱ میلیارد و ۱۴۲ میلیون دلار برای کاهش تعهدات در اختیار بانک مرکزی قرار می‌گیرد؛ این اقدام دولت با اهداف برنامه دوم مغایرت دارد.

نکته دیگری که در مورد درآمدهای حاصل از صادرات نفت وجود دارد این است که در اصلاحیه بودجه سال جاری به دولت اجازه داده شده است که نسبت به پیش فروش ۱ میلیارد دلار نفت یا استقراض از خارج اقدام کند. بنابراین بدیهی است که اگر دولت در سال جاری نسبت به پیش فروش نفت اقدام کند باید بخشی از نفت صادراتی سال آینده را به این امر اختصاص دهد. به عبارت دیگر اگر در سال جاری ۱ میلیارد دلار نفت پیش فروش شود باید در سال آینده روزانه ۲۸۰ هزار بشکه از نفت صادراتی کشور به آن اختصاص یابد. این امر نشان می‌دهد که پیش فروش نفت در سال جاری، درآمد نفت سال آتی را کاهش خواهد داد. شایان ذکر است که اگر ۱ میلیارد دلار مندرج در اصلاحیه بودجه سال ۱۳۷۷ از محل استقراض کوتاه مدت تأمین شود، باز هم باید بخشی از درآمد سال آتی به امر باز پرداخت آن اختصاص یابد و این امر به معنی محدودیت در درآمدهای سال آتی خواهد بود.

البته در بند (ب) تبصره ۲۹ بودجه سال آتی پیش‌بینی شده که اگر درآمد نفت از رقم پیش‌بینی شده بیشتر شود بخشی از افزایش صرف تأمین پیش فروش نفت در سال ۱۳۷۷ بشود، اما اگر در سال آینده قیمت نفت افزایش پیدا نکند (و حتی کاهش نیز داشته باشد) دولت برای تأمین درآمد ناچار است که باز هم بخشی از تولید نفت را به امر پیش فروش اختصاص دهد که در این صورت اولاً، با محدودیت تولید نفت مواجه خواهد شد و ثانیاً، با مخالفت دیگر اعضای اپک روبه‌رو می‌شود. البته به این نکته نیز باید توجه داشت که در بازار نامناسب، پیش فروش نفت یعنی کمک به بدتر شدن بازار و فروش نفت به قیمت‌های پایین‌تر است.

۴- بررسی میزان تحقق درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت معادل ۲,۸۹۲ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت که در سال ۱۳۷۶ معادل ۲۱۸ میلیارد ریال بوده است، در سال ۱۳۷۷ به حدود ۲۲۱ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۱۹۹ میلیارد ریال محدود خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان

تحقق درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت در سال ۱۳۷۸ در حدود ۷ درصد رقم پیشنهادی دولت برآورد می‌شود. این ارقام نشان می‌دهند که میان پیشنهاد دولت و پیش‌بینی الگو تفاوت بسیار زیادی وجود دارد. علت این امر پیشنهاد دولت برای کسب ۲۰۰۰ میلیارد ریال از شرکت‌های دولتی موضوع بند (ر) تبصره ۲ و کسب ۵۰۰ میلیارد ریال از محل فروش سهام شرکت‌های دولتی است. به طوری که در بخش مالیات‌ها نیز مطرح شد کسب درصدی از مخارج شرکت‌ها اگرچه درآمد دولت را ابتدا به ساکن بالا می‌برد اما باتوجه به این که شرکت‌های دولتی این وجوه را به حساب مالیات خود می‌گذارند در سال بعد مالیات بر شرکت‌ها کاهش می‌یابد. بنابراین اجرای بند (ر) تبصره بودجه فقط یک جابه‌جایی ساده بین ردیف‌های درآمدی در سال‌های متوالی به وجود می‌آورد و در نهایت قدرت مالی دولت را افزایش نمی‌دهد. در مورد فروش سهام شرکت‌های دولتی نیز در سال جاری هنوز اقدامی عملی انجام نشده و بعید به نظر می‌رسد که در باقی مانده سال جاری یا سال آینده نیز در این مورد اقدام شود. البته اگر دولت سهام شرکت‌های خود را برای فروش عرضه نماید موفقیت آن بستگی به میزان استقبال مردم از خرید سهام شرکت‌های دولتی دارد. شایان ذکر است که فروش اوراق مشارکت از طرف دولت رقیب مهمی برای فروش سهام شرکت‌های دولتی است و مردم ممکن است در عمل خرید اوراق مشارکت را به دلیل ریسک کمتر آن به خرید سهام ترجیح بدهند. در هر حال مردم باتوجه به میزان پس‌اندازها و وجوه نقد در اختیار، اقدام به خرید اوراق مشارکت و اوراق سهام خواهند کرد و عرضه بیش از اندازه این قبیل اوراق قیمت آنها را کاهش خواهد داد و ممکن است به کاهش ارزش سهام و سقوط بازار بورس بیانجامد.

۵- بررسی میزان تحقق درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا معادل ۲۰,۴۹۳ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا که در سال ۱۳۷۶ معادل ۱۵,۰۹۴ میلیارد ریال بوده است، در سال ۱۳۷۷ به حدود ۱۱,۰۵۶ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۱۰,۸۴۶ میلیارد ریال محدود خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا در سال ۱۳۷۸ در حدود ۵۳ درصد رقم پیشنهاد شده توسط دولت برآورد می‌شود. این ارقام نشان می‌دهند که بین پیشنهاد دولت و پیش‌بینی الگو برای درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا تفاوت زیادی وجود دارد. عدم تحقق فروش ارزی یکی از مهم‌ترین دلایل این تفاوت است. در لایحه بودجه سال آینده برای فروش ارز مبلغ ۱۱,۸۵۹ میلیارد ریال پیشنهاد شده که با توجه به وضعیت ارزی کشور امکان تحقق آن وجود ندارد. در سال جاری نیز دولت به دلیل مشکلات ارزی نتوانست درآمد مصوب برای فروش ارز را به دست آورد و در نتیجه در اصلاحیه بودجه آن را از ۱۰ هزار میلیارد ریال به حدود ۶ هزار میلیارد ریال کاهش داد. باتوجه به محدودیت‌های ارزی موجود، درآمد حاصل از فروش ارز برای سال آینده در حدود ۵ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود. شایان ذکر است که در الگوی مورد استفاده فرض شده که اوراق مشارکت در حد ارقام مصوب و پیشنهادی برای سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ تحقق یابد.

۶- بررسی میزان تحقق درآمد حق بیمه، کمک‌های دریافتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ درآمد حق بیمه، کمک‌های دولتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه معادل ۱۹۰۴۲ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که درآمد حق بیمه، کمک‌های دریافتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه که در سال ۱۳۷۶ معادل ۶,۰۱۴ میلیارد ریال بوده است در سال ۱۳۷۷ به حدود ۷,۸۱۶ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۱۰,۱۳۸ میلیارد ریال محدود خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق درآمد حق بیمه، کمک‌های دریافتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه در سال ۱۳۷۸ در حدود ۵۳ درصد رقم پیشنهاد شده توسط دولت برآورد می‌شود. به طوری که این ارقام نشان می‌دهند در میان پیشنهاد دولت و پیش‌بینی الگو برای درآمد حق بیمه، کمک‌های دریافتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه تفاوت زیادی وجود دارد. در سال‌های اخیر همواره میزان تحقق این گروه از درآمدها پایین بوده است. بررسی برخی از اقلام عمده تشکیل دهنده این گروه از درآمدها دلایل بروز اختلاف در میان نتایج الگو و پیشنهاد دولت را روشن می‌کند.

در سال آینده برای ردیف ۵۹۳۲۵۰ که مربوط به قراردادهای پیمانکاری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است مبلغ ۴۵۰ میلیارد ریال پیشنهاد شده است؛ با توجه به رکود فعالیت‌های عمرانی احتمال تحقق این درآمد بسیار محدود است.

در سال آینده برای ردیف درآمدی جدید شماره ۵۹۴۲۵۰ تحت «عنوان درآمد ناشی از کاهش تعهدات ارزی» مبلغ ۱۹۲۵ میلیارد ریال پیشنهاد شده است. نظر با این که در مورد این ردیف درآمدی در لایحه بودجه توضیح شفافی ارائه نشده می‌توان با توجه به سوابق موجود، تحلیل زیر را در این خصوص ارائه داد: با توجه به مکانیسمی که برای کاهش تعهدات در سال‌های گذشته مورد استفاده قرار گرفته و با توجه به این که دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ پیشنهاد داده است که تعهدات ارزی به جای ۱,۶۴۲ میلیون دلار ۱,۱۴۲ میلیون دلار کاهش یابد، می‌توان نتیجه گرفت که دولت قصد دارد ۵۰۰ میلیون دلار حاصل از این اقدام را با نرخ واریزنامه به بانک مرکزی بفرود، اگر تحلیل فوق صحت داشته باشد این پیشنهاد دولت، با قانون برنامه دوم توسعه مغایرت دارد.

انواع عوارض مصوب در برنامه دوم بخش دیگری از درآمدهای متفرقه کشور را تشکیل می‌دهد. سابقه این گروه از درآمدها نشان می‌دهد که عوارض مصوب در قوانین بودجه معمولاً به طور کامل تحقق پیدا نمی‌کند. بنابراین بخش دیگری از تفاوت موجود در میان پیش‌بینی مدل و پیشنهاد دولت مربوط به عدم تحقق این گروه از درآمدها است.

۷- بررسی میزان تحقق درآمد اصل و بهره وام‌ها و سود حاصل از سرمایه‌گذاری دولت در داخل و خارج از کشور

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ درآمد اصل و بهره وام‌ها و سود حاصل از سرمایه‌گذاری دولت در داخل و خارج از کشور معادل ۲۷۲ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که اصل و بهره وام‌ها و سود حاصل از سرمایه‌گذاری دولت در داخل و خارج از کشور که در سال

۱۳۷۶ معادل ۳۸۵ میلیارد ریال بوده است، در سال ۱۳۷۷ به حدود ۵۰۰ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۶۴۹ میلیارد ریال خواهد رسید. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق درآمد اصل و بهره‌وام‌ها و سود حاصل از سرمایه‌گذاری دولت در داخل و خارج از کشور در سال ۱۳۷۸ در حدود ۲/۴ برابر رقم پیشنهاد شده توسط دولت برآورد می‌شود. شایان ذکر است که این گروه از درآمدها سهم بسیار اندکی از کل درآمدهای دولت را به خود اختصاص می‌دهد.

۸- بررسی میزان تحقق کل درآمدها

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ کل درآمدهای عمومی دولت معادل ۹۲,۶۳۵ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. نتایج حاصل از الگوی مورد استفاده نشان می‌دهد که کل درآمدهای عمومی دولت که در سال ۱۳۷۶ معادل ۶۵,۰۷۳ میلیارد ریال بوده است، در سال ۱۳۷۷ به حدود ۶۰,۷۸۱ میلیارد ریال و در سال ۱۳۷۸ به حدود ۶۲,۳۵۷ میلیارد ریال بالغ خواهد شد. بنابراین براساس نتایج حاصل از الگو، میزان تحقق درآمد عمومی دولت در سال ۱۳۷۸ در حدود ۶۷ درصد رقم پیشنهاد شده توسط دولت خواهد بود.

۹- بررسی میزان تحقق هزینه‌های بودجه عمومی

به طوری که در بخش قبل ملاحظه شد در سال آینده در حدود ۳۳ درصد از درآمدهای دولت تحقق پیدا نخواهد کرد و درآمدهای دولت به حدود ۶۲/۴ هزار میلیارد ریال محدود می‌شود. این درحالی است که دولت هزینه‌های جاری سال آینده را در حدود ۶۳/۳ هزار میلیارد ریال و مخارج عمرانی خود را معادل ۳۰ هزار میلیارد ریال برآورد کرده است. بنابراین اگر دولت بخواهد که در سال آینده از کسری بودجه پرهیز کند باید در حدود ۱ هزار میلیارد ریال از مخارج جاری خود را کاهش داده و از انجام فعالیت‌های عمرانی کاملاً صرف‌نظر کند. اگر دولت نخواهد از کسری بودجه پرهیز کند و بخواهد در حد ارقام پیشنهاد شده در لایحه به فعالیت پردازد در این صورت بودجه دولت در سال آینده با کسری بودجه‌ای در حدود ۳۱ هزار میلیارد ریال مواجه خواهد بود.

در بحث درآمدهای دولت گفته شد که قیمت ۱۱/۸ دلار برای هر بشکه نفت در شرایط حاضر رقمی خوش‌بینانه است. حال اگر قیمت نفت در حد ۱۱/۸ دلار تحقق یابد، درآمدهای دولت نسبت به حالت قبل فقط ۳ هزار میلیارد ریال افزایش خواهد یافت و دولت برای انجام مخارج در حد ارقام پیشنهادی باز هم با حدود ۲۸ هزار میلیارد ریال کسری مواجه خواهد بود.

اگر در سال آینده قیمت نفت به حدود ۲۶ دلار در هر بشکه نفت برسد بودجه دولت کسری نخواهد داشت. این رقم با این فرض به دست آمده که افزایش قیمت نفت بر روی دیگر درآمدهای دولت اثر ندارد. واقعیت این است که برخی از درآمدهای دولت در اثر افزایش درآمد نفت افزایش پیدا می‌کند. بنابراین با قیمت ۲۶ دلار در هر بشکه نفت ممکن است که بودجه دولت با مازاد نیز مواجه بشود.